

Bio je neumoran u borbi za slobodu vjere i domovine

FRA FERDO VLAŠIĆ

SVJEDOK JEDNOG TEŠKOG VREMENA

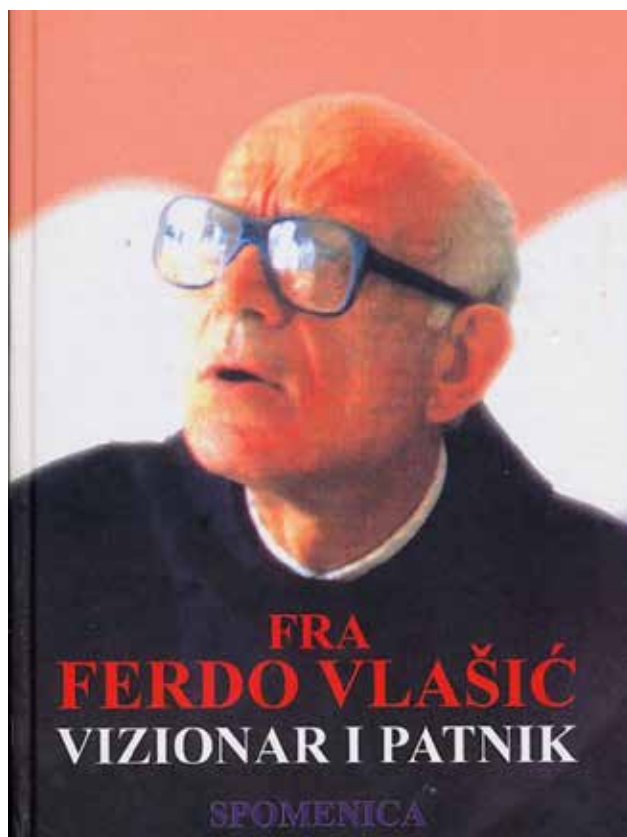
Uhićivan više puta i u tamnicama teško mučen

► Piše: **mr. sc. Hrvoje Mandić**

Više puta uhićivan i mučen fra Ferdo Vlašić pravi je primjer patnika. Nedvojbeno je da je najviše godina proveo u jugoslavenskim kazamatima od svih hercegovačkih franjevaca u prošlom stoljeću. Osim patničkoga života ostao je poznat kao vizionar koji je pokrenuo list *Naša ognjišta* i bio njegov dugogodišnji urednik. Zauzimao se i za vjeronauk te poduzimao gradnju područnih crkvenih objekata u vremenu kad nije bio u jugoslavenskim kazamatima.

U povodu 10. obljetnice smrti održan je simpozij o njegovu životu i djelu te objavljena spomenica *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik* koju je uredio Gabrijel Mioč. Navedena spomenica ima 432 stranice, a njezina je vrijednost u doprinosu autora priloga: dr. sc. Roberta Jolića, dr. sc. Josipa Jurčevića, dr. sc. Ivice Šarca, dr. sc. Ivice Lučića, dr. sc. Jure Krište, fra Žarka Ilića, don Ante Bakovića, fra Joze Zovke, fra Gabrijela Mioča, Andrije Vučemila, Zdravka Kuliša, fra Jakova Bubala, dr. sc. Anđelka Mijatovića, Tomislava Ladana, Dubravka Horvatića, Živka Kustića, Julija Derossija, Marijana Jurčevića, Željke Valentinčić, Marije Vukadin, Joze Mašića, Ive Baćak, Marije Letice i Dubravka Horvatića. Između svega navedenog spomenica je bogata ostavštinom fra Ferde Vlašića: članci objavljeni u *Našim ognjištima*, spisi u drugim novinama, raznovrsna proza, iskustva u misiji u Frohnleiten, intervjui i žalba Vrhovnom sudu SR BiH u Sarajevu.

U ovom članku obrađuje se tek jedno razdoblje života fra Ferde Vlašića. Velik doprinos i temelje povijesnomu istraživanju o njegovu uzništvu dao je povjesničar dr. fra Robert Jolić. Izdvojeno je uzništvo fra Ferde Vlašića, a spoznaja se temelji upravo na istraživanjima dr. fra Roberta Jolića.

Kratke crte o djetinjstvu i školovanju

Petar (fra Ferdo) Vlašić rođen je 26. rujna 1920. u selu Sovići kod Imotskoga u obitelji Ante Vlašića i Janje, r. Alerić. Kršten je u Gorici 30. rujna 1920., a krstio ga je župnik fra Serafin Dodig.¹ Četiri razreda pučke škole završio je 1933. u rodnim Sovićima. Zatim je pohađao Franjevačku klasičnu gimnaziju na Širokom Brijegu, od 1933. do 1942. završio je osam razreda gimnazije uz prekid od 1939./40. godinu koju je proveo kao franjevač-

¹ Robert Jolić, »Fra Ferdo Vlašić: neustrašivi svjedok (kratki životopis)«, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik*, ur. Gabrijel Mioč, Naša ognjišta – Provincijalat hercegovačkih franjevaca, Tomislavgrad – Mostar, 2005., str. 12.

ki novak u samostanu na Humcu. Školovanje je završio 1942. s odličnim uspjehom.²

Redovništvo i sveti redovi

Franjevački habit fra Ferdo je obukao 29. lipnja 1939. u franjevačkom samostanu na Humcu. Nakon godine novicijata studirao je filozofiju i teologiju na Humcu (1942. – 1943.), a potom u Mostaru na Franjevačkoj bogosloviji (1943. – 1944.). Zbog ratnih okolnosti studij s ostalim franjevcima nastavlja po različitim mjestima u Hercegovini.³

Slom Nezavisne Države Hrvatske i povlačenje hrvatske vojske fra Ferdo je dočekao u Zagrebu. Povlačio se vlakom zajedno s hrvatskom vojskom i civilima prema Austriji početkom svibnja 1945. Jugokomunisti su zaustavili vlak i zarobili ga u Mariboru. Zbog opće amnestije fra Ferdo je u kolovozu 1945. pušten na slobodu.⁴

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu nastavio je bogoslovni studij, a diplomirao je 1947. Za svećenika je zaređen u Mostaru 8. prosinca 1946. Zaredio ga je biskup dr. Petar Čule. Jugoslavensku vojsku služio je od 1947. do 1948.; taj »đački rok« odslužio je u Beogradu. U Provinciju se vratio 1948. i obnašao dužnost kapelana u župi Humac (1948. – 1949.). Nakon toga imenovan je tajnikom Hercegovačke franjevačke provincije te će na toj službi ostati sve do uhićenja 1952.⁵

Suđenje: »Afera Daut« 1952.

Jugokomunistički represivni aparat progonio je brojne hercegovačke franjevce nakon rata, u montiranim sudskim procesima dodijelio im teške godine roblje i strpao ih u najzloglasnije tamnice u BiH. Fra Ferdo Vlašić je u to vrijeme, između ostalih dužnosti, obnašao i dužnost člana Upravnog odbora, a jedno je vrijeme bio povjerenik za Hercegovinu, u udruženju »Dobri Pastir«.⁶ U njega je ušao s namjerom kako bi pokušao izvući preostalu subraču koja su boravila u jugokomunističkim kazamatima. Zajedno s fra Smiljanom Zvonarom, mostarskim gvar-

dijanom, planirali su pothvate spašavanja subraće preko Dauta Karamehmedovića, sudskog službenika u Mostaru, koji je za novac bio spreman izdati krivotvorene dokumente o pomilovanju ili smanjenju kazne određenog optuženika. U nekoliko slučajeva uspješno je izvučeno nekoliko franjevaca i civila iz tamnice. Uprava državne

»bezbjednosti« (Udba) otkrila je čitav slučaj. Nije prošlo dugo vremena i represivni jugokomunistički aparat uhitio je navedene franjevce, a slijedom toga sastavljena je i optužnica koju je zastupao Muhamed Mirica. U njoj stoji da su fra Smiljan i fra Ferdo kontrarevolucionari koji se bore protiv socijalističkog poretka. Presudom Okružnog suda u Mostaru od 22. svibnja 1950. proglašeni su krivima zato što su sudjelovali i pomagali u bijegu u inozemstvo jednoga dijela

svećenika ratnih zločinaca. U daljnjem tekstu optužnice navodi se kako su organizirali bijeg »ratnih zločinaca« fra Dominika Čorića, fra Brune Raspudića, fra Krune Pandžića, fra Darke Čambića, fra Mladena Barbarića i drugih te ih upućivali na fra Dominika Mandića u Rim. Proces se vodio protiv fra Smiljana Zvonara i drugova, a okrivljeni su bili fra Ferdo Vlašić, fra Gaudencije Ivančić, fra Darinko Brkić, fra Drago Stojić, Jozo Stojić, Iva Jurica i Daut Karamehmedović.⁷ Vijećanjem sudaca od 11. srpnja 1952. petorica franjevaca bili su krivi za podmićivanje sudskoga službenika Karamehmedovića kako bi ishodili puštanje osuđenih svećenika koji bi mogli nastaviti s neprijateljskim radom protiv postojećeg poretka i društvenoga uređenja.

U montiranom sudskom procesu predložene su kazne tamnice za optuženike: fra Ferdi Vlašiću predložena je kazna od 16 godina tamnice i 5 godina gubitka građanskih prava, fra Smiljanu Zvonaru 14 godina tamnice i 5 godina gubitka građanskih prava, Dautu Karamehmedoviću 14 godina tamnice i 5 godina gubitka građanskih prava, fra Gaudenciju Ivančiću 10 godina tamnice i 3 godine gubitka građanskih prava, fra Darinku Brkiću 8 godina tamnice i 3 godine gubitka građanskih prava, fra Dragi Stojiću 5 godina tamnice i 2 godine gubitka građanskih prava, Jozi Stojiću 6 godina tamnice i 2 godine gubitka građanskih prava, Ivi Jurici 6 godina tamnice i 2 godine gubitka građanskih prava. Istoga dana, 11.

Zajedno s drugima fra Ferdo nastoji pomoći uhićenim franjevcima i civilima. Bio je to smion pothvat. Otkrili su ih 1952. i osudili na duge tamničke godine.

² Robert Jolić, »Fra Ferdo Vlašić: neustrašivi svjedok«, str. 12. – 13.

³ Andrija Vučemil, »Fra Ferdo Vlašić, sjećanje uz drugu obljetnicu smrti«, *Politički zatvorenik*, 7, Zagreb, 1997., str. 6.

⁴ Robert Jolić, »Fra Ferdo Vlašić: neustrašivi svjedok«, str. 13.

⁵ *Isto*, str. 14.

⁶ Ivo Lučić, »Komunistički progono Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini (1945.-1990.)«, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik*, ur. G. Mioč, str. 63.

⁷ Robert Jolić, »Sva suđenja fra Ferdi Vlašiću«, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik*, ur. G. Mioč, str. 126.

srpnja, nakon što je u razdoblju od 7. do 9. srpnja završio sudski proces, u 17.00 sati predsjednik Suda proglasio je krivima fra Ferdu i fra Smiljana jer su za svoje ciljeve pridobili sudskog službenika Dauta i protuzakonito oslobodili iz tamnice neke svećenike franjevske, članove Hercegovačke franjevačke provincije.⁸ U montiranom sudskom procesu osuđeni su na tešku robiju: fra Ferdo je osuđen na 16 godina tamnice, fra Smiljan na 15, Daut Karamehmedović na 14, fra Gaudencije Ivančić na 10, fra Darinko Brkić na 8, Iva Jurica na 6, Jozo Stojić na 6 i fra Drago Stojić na 5 godina tamnice. Kaznu Okružnog suda u Mostaru potvrdio je i Vrhovni sud BiH rješenjem od 26. rujna 1952. te su kaznu izdržavali u sarajevskoj i zeničkoj tamnici.⁹

Boravak u KPD-u Zenica

Nakon izdržavanja jednogodišnje kazne u Sarajevu, fra Ferdo je premješten u KPD Zenica i tzv. »staklaru«. Neko je vrijeme bio smješten u toj »staklari« s biskupom dr. Petrom Čulom koji je bio u dugogodišnjoj izolaciji. Bila je to poznata soba br. 13 prvoga odjela.¹⁰

Za vrijeme boravka u središnjoj tamnici u Sarajevu u ćeliji su ga stražari izmlatili do iznemoglosti bez povoda i razloga. Ostavili su ga u nesvijesti i zaključali. Kad je došao k svijesti, popeo se na prozor i oko dva sata nakon ponoći održao govor uhićenima protiv nasilja koje se tu vrši. Ubrzo su dotrčali stražari, izvukli ga iz ćelije te mučili nasilnim čupanjem jezika pri čemu su mu nanijeli takve ozljede da jedno vrijeme nije mogao govoriti, a nakon tog surovog postupka u njegovu su se izgovoru osjećale poteškoće. Dugo je bio nijem i mucao je.¹¹ U jednom svom zapisu istaknuo je da uvjereni katolik vjernik mora, kao i Krist, oprostiti neprijatelju.¹²

Upravitelj KPD-a Zenica Gojko Latinović za fra Ferdu je 1955. rekao da u dosadašnjem tijeku izdržavanja kazne nije ničim pokazao da je kazna na njega djelovala popravno, da zajedno s fra Smiljanom negativno utječe na ostale hercegovačke svećenike pa i dalje predstavlja opasnost zbog čega je 1955. izdvojen od ostalih svećeni-

ka i strpan u »staklaru«.

Zenički stražar Vuk Marjanović na svaki je način želio slomiti fra Ferdu. U svoje je izvješće zapisao kako fra Ferdo ne želi slušati radiodnevnik, nego za to vrijeme čita molitvenik, da se za vrijeme šetnje sastaje s drugim uhićenima, uglavnom svećenicima i onima koji su osuđeni za »križarstvo«. Napisao je i kako je fra Ferdo poznat kao čovjek koji reagira na svaku odluku uprave i okuplja oko sebe osuđenike neprijateljski raspoložene te s njima vječito nešto priča. Mnogo puta je osuđivan zbog sličnih prekršaja i bačen u samicu.¹³

Tamničke kazne fra Smiljanu i fra Ferdi smanjene su odlukom Saveznog izvršnog vijeća od 21. studenoga 1956.: fra Ferdi sa 16 godina tamnice na 12, a fra Smiljanu s 15 godina tamnice na 11. Fra Ferdo je u tamnici proveo 8 godina, a od daljnjeg izdržavanja kazne oslobo-

đen je amnestijom 1962. Fra Smiljan i fra Ferdo pušteni su dvije godine prije, u lipnju 1960., na uvjetnu slobodu rješenjem Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove NR BiH. Nakon izlaska iz tamnice uputili su se u Mostar. Fra Ferdo u svom dnevniku navodi kako su bili mršavi i blijedi. Fra Smiljan je preminuo u Mostaru nakon nešto više od mjesec dana provedenih na slobodi zbog posljedica mučenja i teškog tamničkog života.¹⁴

Prosvjedovao je zbog mlaćenja u tamnici u Sarajevu pa su mu čupali jezik te jedno vrijeme nije mogao govoriti. U Zenici robuje s biskupom dr. Petrom Čulom i fra Smiljanom Zvonarom.

Suđenje zbog vjeronauka (I.)

Fra Ferdo Vlašić obnašao je dužnost duhovnog pomoćnika na Širokom Brijegu kada je s fra Blagom Karačićem uveo nastavu vjeronauka srednjoškolicima. Vrlo brzo komunisti su se okomili na fra Ferdu optužujući ga u listu *Komunist* da s fratrima dijeli bombone kako bi djecu privukao na vjeronauk. Fra Ferdo je reagirao tako da je pred učenicima pročitao dio članka iz navedenih novina na hodniku pred vjeronaučnom učionicom. Zbog tog je čina bio osuđen. Sudac za prekršaje u Mostaru osudio ga je na mjesec dana tamnice zbog prekršaja iz čl. 5 Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica.

Zanimljivo je istaknuti da je jedan od fra Ferdinih učenika bio nekadašnji ratni ministar obrane Republike

⁸ Isto, str. 127.

⁹ Isto, str. 128.

¹⁰ Ilija Barbarić, *Nezavisna Država Hrvatska, bilo je pravo ime. Moje ratne uspomene i doživljaji*, Naklada Bošković, Split, 2010., str. 173. – 174.

¹¹ Anđelko Mijatović, »Prijateljstvo i suradnja s fra Ferdom Vlašićem«, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik*, ur. G. Mioč, str. 191. – 192.

¹² R. Jolić, »Sva suđenja fra Ferdi Vlašiću«, str. 129.

¹³ Isto, str. 130.

¹⁴ Isto, str. 131.

Hrvatske Gojko Šušak. U jednoj izjavi rekao je za fra Ferdu »kako ne govori ništa što bi trebalo ostati u tajnosti, budući da vjeronauk pohađa velika skupina učenika«. ¹⁵ Fra Ferdo je zajedno s gvardijanom samostana na Širokom Brijegu fra Blagom Karačićem tijekom 1962. zbog vjeronauka dva puta suđen. Ukupno je u dva navrata proveo mjesec i pol dana tamnice u mostarskoj Čelovini. ¹⁶

Suđenje zbog vjeronauka (II.)

U razdoblju od 1964. do 1967. fra Ferdo Vlašić obnašao je dužnost župnika u Drinovcima. Komunisti su ga uhvatili i poslali na suđenje zbog toga što je držao vjeronaučnu nastavu. U montiranom sudskom procesu sudac za prekršaje Nerkez Ćurić iz Mostara kaznio ga je novčanom kaznom od 18.000 dinara što je u mjesecu lipnju i srpnju 1964. bez odobrenja nadležnih službi održavao vjersku obuku (katehizaciju) u kapeli groblja drinovačkog brda. ¹⁷

Odbijanje zahtjeva za izdavanje putovnice

U razdoblju kad je bio kažnjen za održavanje vjeronauka, rješenjem Sekretarijata za unutrašnje poslove Ljubuški od 3. lipnja 1962. odbijen je fra Ferdin zahtjev za izdavanjem putovnice. On je namjeravao sa svojim rođakom fra Silvijem Grubišićem pohoditi Rim. Žalio se Republičkom sekretarijatu za unutrašnje poslove u Sarajevu, ali neuspješno. Dobio je putovnicu tek 1968. u Zagrebu kada se spremao za dužnost župnika i gvardijana u Frohnleiten u Austriji. ¹⁸

Suđenje zbog lista *Naša ognjišta*

U vrijeme kada je obnašao dužnost duvanjskoga gvardijana i župnika, fra Ferdo je 1971. pokrenuo list *Naša ognjišta*. Učinjeno je to u vrijeme Hrvatskoga proljeća i zastupao je ideje slobode Crkve i hrvatskoga naroda te kao takav bio smetnja jugokomunističkom režimu. ¹⁹ Zbog političke nestabilnosti nakon smrti jugoslavenskog komunističkog diktatora Josipa Broza Tita (1980.) i zbog početka

Naslovnica prvog broja *Naših ognjišta*

ukazanja Blažene Djevice Marije u Medugorju (1981.) list *Naša ognjišta* bio je pod posebnim udarom jugokomunističkog represivnog aparata. Partija je od SDB-a dobivala informacije, a SDB je hrvatski nacionalizam povezivaao s ustaštvom, odnosno s neprijateljskom emigracijom.

Fra Ferdo se našao na popisu »indiciranih veza neprijateljske emigracije« iz 1975. pod rednim brojem 166. Pod tim brojem nalazili su se njegovi osnovni podatci, a između ostaloga određuje ga se da je proustaški orijentiran. U daljnjem tekstu stoji da je uhićen 1952. i nakon izdržavanja kazne nastavio je s nacionalističkim djelovanjem okupljajući oko sebe inteligenciju, problematične i kažnjavane osobe nastojeći ih uključiti u neprijateljsku djelatnost. Zatim ga se navodi kao organizatora i urednika vjerskog lista *Naša ognjišta* u kome, pored vjerskih članaka, ima i politički obojenih i uperenih protiv vlasti u zemlji. ²⁰ Spo-

I nakon izdržanih tamnički kazni progon se nastavljao. Između ostaloga, nije mogao doći do putovnice. Bila je to jedna od mjera u slamanju otpora. Fra Ferdo nikada nije podlegao.

¹⁵ Isto, str. 132.

¹⁶ Isto, str. 133.

¹⁷ Isto, str. 133. – 134.

¹⁸ Isto, str. 134. – 135.

¹⁹ Isto, str. 135.

²⁰ I. Lučić, »Komunistički progono Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini (1945. - 1990.)«, str. 72.

minje se kako fra Ferdo Vlašić održava pismenu vezu s katoličkim provincijalom u Chicagu i još nekim ustanovama i pojedincima iz inozemstva.²¹ U zaključnom dijelu stoji kako s obzirom na prošlost, sadašnje držanje i veze s pojedinim osobama u zemlji i inozemstvu, nije isključeno da mu se emigracija ne će obratiti radi realiziranja nekih svojih zadataka na tom području. Fra Ferdo Vlašić upisan je u navedenu popisu kao izravna veza neprijateljske emigracije i kao takav uvijek je bio na meti jugokomunističkog represivnog aparata. Načelnik centra SDB-a Livno Grgo Šimunac na savjetovanju u Sarajevu, održanu u veljači 1976., u raspravi oko izvješća za 1975. navodi kako su registrirali nekoliko pojava koje su slične onima iz »vremena euforije nacionalizma«. Šimunac je posebnu pozornost usmjerio na fra Ferdu Vlašića ocijenivši ga najopasnijim zbog čega centri SDB-a u Livnu i Mostaru trebaju napraviti plan operativnih mjera radi prikupljanja dokumentacije za zabranu lista, a time i djelatnosti fra Ferde Vlašića.²²

Fra Ferdo je od početka bio blisko vezan za događaje u Međugorju, slično kao i fra Jozo Zovko. Suđenje navedenim franjevcima, kao i fra Jozi Križiću 1981., povezano je s Međugorjem i listom *Naša ognjišta*. Fra Jozo Zovko osuđen je radi Međugorja, a druga dvojica franjevac osuđeni su za uređivačku politiku *Naših ognjišta*. Potonjima su pripisane veze s proustaškom emigracijom dok su neki tekstovi u *Našim ognjištima* shvaćeni kao napad na »bratstvo i jedinstvo naših naroda i narodnosti«.²³

U montiranom sudskom procesu u Općinskom sudu za prekršaje u Čitluku sudac Mate Bencun osudio je fra Ferdu na 60 dana tamnice. U rješenju se navodi da je kriv što je 12. kolovoza 1981. oko 16.00 sati na putu u Međugorje u nazočnost više građana i pored izričitog naređenja radnika pokušao nasilno proći svojim vozilom galameći na policajca Nikolu Pucu da će ga pregaziti. Fra Ferdo se žalio Višem sudu za prekršaje u Sarajevu, a Viši sud samo je dijelom uvažio žalbu te smanjio kaznu sa 60 na 50 dana tamnice.²⁴ Nedugo zatim fra Ferdo je uputio Vrhovnom sudu BiH u Sarajevu zahtjev za sudsku zašti-

tu u kojem se žali i na presudu Višeg suda. Zahtjev mu je odbijen 9. listopada 1981.²⁵

Suđenje zbog narušavanja javnoga reda i mira

Nakon četiri dana fra Ferdo je ponovno bio na udaru jugokomunističkih vlasti. U Međugorju su 16. kolovoza u župnu kuću upali »radnici državne bezbjednosti« da bi izvršili pretres. U kući su se našli fra Zrinko Čuvalo, župni vikar, fra Ferdo Vlašić i četiri časne sestre. Operativni radnici tjelesnom su prisilom oduzeli fra Ferdi listić papira koji nije htio predati. Nakon toga Sekretarijat za unutrašnje poslove Čitluk uputio je Općinskom sudu za prekršaje Čitluk zahtjev za pokretanje istražnog postup-

ka protiv fra Ferde. U to vrijeme pokretao se postupak protiv međugorskog župnika fra Joz Zovke, a isto je jutro prije navedenog postupka fra Jozo Zovko uhićen.²⁶ Općinski sud za prekršaje u Čitluku pokrenuo je istoga dana prekršajni postupak protiv fra Ferde Vlašića, a sudac je bio već spomenuti Mate Bencun. Osudio je fra Ferdu Vlašića na 60 dana tamnice, a na to se fra Ferdo preko svog odvjetnika Damjana Vlašića žalio Višem sudu za prekršaje u Sarajevu, a potom i Vrhovnom sudu BiH u Sarajevu. Žalbu

je i jedan i drugi sud proglasio neutemeljenom.²⁷

Nova optužnica

Iste godine protiv fra Ferde je započeo puno teži postupak. Uz njega je suđen i fra Jozo Križić, tajnik *Naših ognjišta*, dok je u odvojenom postupku suđeno međugorskom župniku fra Jozi Zovki.²⁸ Optužnica protiv fra Ferde Vlašića bilo je neprijateljsko djelovanje preko lista *Naša ognjišta*, kao i njegove veze s ekstremnom hrvatskom emigracijom. Optužnica za fra Jozu Križića stavlja naglasak na njegovo djelovanje prilikom posjeta hrvatskim iseljenicima u okolici Toronta i neki manji prijestupi.²⁹ Na kraju optužnice ističe se da su fra Ferdo Vlašić i fra Jozo Križić okrivljeni zbog namjere neprijateljske

²¹ I. Lučić, »Komunistički progoni Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini (1945. - 1990.)«, str. 72. – 73.

²² Isto, str. 73.

²³ Robert Jolić, »Sva suđenja fra Ferdi Vlašiću«, str. 136.

²⁴ Isto, str. 137.

²⁵ Isto, str. 137. – 138.

²⁶ Isto, str. 138.

²⁷ Isto, str. 139.

²⁸ Isto, str. 139. – 140.

²⁹ Isto, str. 140.

Njihove su ruke pakirale Naša ognjišta

djelatnosti, da su povezani s ekstremnim ustaškim organizacijama, da uređivanjem *Naših ognjišta* iskazuju neprijateljske pobuda te da zlonamjerno i negativno istupaju radi podrivanja poretka SFRJ.³⁰

Suđenje

Okružni sud u Mostaru izrekao je 11. studenoga 1981. fra Ferdi kaznu na 8 godina tamnice, fra Jozi na 5,5 godina, a obojica su dobila zabranu javnog istupanja u tisku u svojstvu pisca i urednika u razdoblju na 3 godine nakon izdržane kazne. U montiranom sudskom procesu sud je u cijelosti odbacio obrane optuženih, svjedoke i stručna vještačenja nazivajući ih konstrukcijama radi izuzimanja od kaznene odgovornosti. Optuženi su se franjevci preko svojih odvjetnika žalili Vrhovnom sudu BiH. Fra Ferdo je napisao žalbu na 24 stranice u kojoj je istakao svu pristranost suda kao i nelogičnost optužnice.³¹ Vrhovni sud BiH na sjednici održanoj 12. ožujka 1982. u svojoj odluci djelomično je uvažio žalbe fra Ferde Vlašića i fra Joze Križića te im smanjio kazne. Tako je fra Ferdo osuđen na 5,5 godina tamnice, a fra Jozo Križić na 2,5 godine.³² Fra Ferdin brat, odvjetnik Damjan Vlašić, tražio je od Vrhovnog suda BiH sredinom 1985. izvanredno ublažavanje kazne za fra Ferdu Vlašića koji se nalazio u KPD-u u Foči. Odvjetnikov se zahtjev za ublažavanje kazne temeljio na fra Ferdinovi vi-

sokoj životnoj dobi od 65 godina i teškim bolestima koje su ga pogodile za vrijeme boravka u tamnici. Još 1983. fra Ferdo Vlašić je imao zdravstvenih teškoća pa mu je tamnička kazna odlukom Vrhovnog suda BiH od 15. studenoga 1983. smanjena s 5,5 na 5 godina tamnice. U međuvremenu se fra Ferdino zdravlje pogoršalo: imao je reumatično oboljenje, bronhitis, visok krvni tlak, tumor na prostati, šećernu bolest, bronhijalnu astmu i još neke druge bolesti. Zahtjev je imao uspjeh, a Vrhovni sud BiH je početkom siječnja 1986. fra Ferdi smanjio kaznu s 5 na 4,5 godine iako su Okružno javno tužilaštvo u Mostaru i Okružni sud u Mostaru predlagali da se zahtjev za ublažavanje kazne odbije kao neutemeljen.³³

Boravak u KPD-u Foča

Fra Ferdo je u tamnici u KPD-u u Foči učio esperanto, a u drugom dijelu iste bilježnice počeo je učiti i albanski jezik, sve kako bi pobijedio dosadu i prepuštanje očaju.³⁴ Upoznao je mnoge ljude, a među njima i Aliju Izetbegovića, jednoga od vođa organizacije Mladi muslimani. Na osnivačkoj skupštini SDA u Sarajevu 1990. fra Ferdo Vlašić je govorio kako mu je u tamnici bio bliži musliman vjernik negoli Hrvat nevjernik ili izdajica te kako je u KPD-u Foča 1984. upoznao Aliju Izetbegovića koji je došao s muslimanskim intelektualcima, nazvanima »fundamentalisti«. ³⁵ U nastavku govora istaknuo je kako će Alija voditi stranku SDA dobrim putem: putem demokracije i međuljudskog zblizavanja... a da je program stranke »kojoj je na čelu moj prijatelj Alija, demokratski i dobrotvoran«. Između ostaloga, u svom je zaključku istaknuo da program stranke SDA nije daleko od evanđelja. Izbijanjem rata na području bivše Jugoslavije, fra Ferdin prijatelj Alija Izetbegović (po)ostao je ratni vođa Muslimana Bošnjaka kroz cijelo vrijeme Domovinskog rata. Svjestan drukčijeg programa stranke SDA od onog predstavljenog na osnivačkoj skupštini u Sarajevu 1990., fra Ferdo je postao kritičniji u prosudbi Alije Izetbegovića. U jednoj drugoj prilici istaknuo je da se Alija Izetbegović nije nikada priključio onima koji su se borili za tamnička prava, uvijek se držao po strani i ispričavao se visokom kaznom.³⁶

U tamnici u Foči upoznao je Aliju Izetbegovića, kasnijeg poznatog političara, i s njim se zblizio. Kad je shvatio kako vodi Stranku demokratske akcije, udaljio se od njega.

³⁰ Isto, str. 142.

³¹ Isto, str. 144.

³² Isto, str. 145.

³³ Isto, str. 146.

³⁴ Isto, str. 146. – 147.

³⁵ Isto, str. 147.

³⁶ Isto, str. 148.

Drugi o fra Ferdi Vlašiću

Ratni ministar obrane Republike Hrvatske, »olujni ministar« Gojko Šušak isticao je da je imao sreću pripadati gimnazijskom naraštaju na Širokom Brijegu kojemu je fra Ferdo bio vjeroučitelj. Govorio je da ima samo još jednu stvar reći, a to je: »Zahvaliti Bogu što pripadam naraštaju koji je dočekao slobodnu Hrvatsku i naraštaju kojemu je fra Ferdo bio putokaz. Ovdje danas zazivam Svevišnjega da meni i narodu ove ispaćene Hercegovine dadne snage da slijedimo ono što je fra Ferdo tako vjerdostojno i slijedio i propovijedao: vjeru u Boga, vjeru u Domovinu, vjeru u obitelj, vjeru u čovjeka.«³⁷

Sudionik je Bijelog puta, probijanja blokade Lašvanske doline

Fra Jozo Zovko i fra Ferdo Vlašić boravili su zajedno u KPD-u u Foči. Fra Jozo navodi kako je fra Ferdo bio neslomiv i njegova je snaga izazvala veliko poštovanje kod mladih. To divljenje i poštovanje osjećalo se u svima.³⁸ Poslije je istaknuo za fra Ferdu: »Hvala ti za tvoj boravak u zatvoru zajedno s fra Jozom Križićem i sa mnom, koji je bio snažan i moćan. Prolazeći kroz kaznionicu do radilišta i natrag, uvijek si zadavao svojom pojavom strah stražarima i željeli su da te ne sretnu, jer bojali su se. Ujedno si bio snaga i nada onima koji su tražili utjehu i pomoć.

Posebno ga je cijenio Gojko Šušak, negdašnji njegov vjeroučenik sa Širokog Brijega. Mnogo su o njemu govorili i negdašnji jugokomunistički uznici fra Jozo Zovko i don Anto Baković.

Da, svojim si progoniteljima lažnog svjedočanstva zadavao strah, a svojim prijateljima koji su trpjeli za istinu davao si radost da mogu do kraja izdržati križ, kušnju i svoju patnju.«³⁹

Don Anto Baković sreo je prvi put fra Ferdu Vlašića u veljači 1956. u KPD-u u Zenici. Smješten je bio u »staklaru« u kojoj su u to vrijeme robijali najopasniji »narodni neprijatelji« i kriminalci. U »staklari« su bili izolirani od ostalih robijaša.⁴⁰ Fra Ferdo i fra Smiljan radili su u »lakirnici« zajedno s još nekoliko svećenika. Bio je to posao opasan za zdravlje jer se gušilo od tih lakova. Svi su ti svećenici bili pravi mučenici.⁴¹

Zaključna razmatranja

Fra Ferdo Vlašić ukupno je osuđen na kaznu tamnice od 24 godine. U jugokomunističkim kazamatima, podložen raznim oblicima mučenja, zlostavljanja i ponižavanja proveo je 13 godina. Unatoč toliku vremenu provedenu u tamnici, jugokomunistička ga represija nije uspjela slomiti. Fra Ferdo Vlašić, osnažen nakon svih progona i mučenja, nije prestajao kritički pisati i govoriti protiv jugokomunističkoga režima. Ostao je poznat po tome što je utemeljio list *Naša ognjišta* u vrijeme Hrvatskog proljeća. Sve teške godine koje je proveo u tamnici, mučenja i zlostavljanje koje je proživio od represivnog komunističkog aparata, trajno su utjecali na njegovo zdravlje. Fra Ferdo je uspio oprostiti svojim mučiteljima i mrziteljima koji su ga mučili s namjerom kako bi ostao nijem do kraja života i kako bi ga ponizili zbog njegove drskosti u tamnici u Sarajevu.

Ostao je Kristov vojnik tijekom čitavoga života, boreći se protiv djelovanja bezbožnog jugoslavenskoga komunizma. Od svoga povratka na slobodu pa do smrti djelovao je u franjevačkom samostanu i župi u Tomislavgradu.⁴² Umro je 15. listopada 1995. u 76. godini života, a ukopan je u franjevačkoj grobnici na groblju Karaula u Tomislavgradu. ✍

³⁷ Andrija Vučemil, »Fra Ferdo Vlašić, sjećanje uz drugu obljetnicu smrti«, str. 7.

³⁸ Jozo Zovko, »U KP domu Foča sa fra Ferdom Vlašićem«, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik*, ur. G. Mioč, str. 160.

³⁹ Robert Jolić, »Sva suđenja fra Ferdi Vlašiću«, str. 148.

⁴⁰ Anto Baković, »S fra Ferdom u kazneno-popravnim domu Zenica«, *Fra Ferdo Vlašić – vizionar i patnik*, ur. G. Mioč, str. 154.

⁴¹ Anto Baković, »S fra Ferdom u kazneno-popravnim domu Zenica«, str. 155.

⁴² Robert Jolić, »Sva suđenja fra Ferdi Vlašiću«, str. 149.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesna« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»fra Leo Petrović i 65 subrača«, K., 1 (18),
Široki Brijeg, 2017., siječanj – lipanj, 2017.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilo izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

- a) poštanskom uputnicom
- b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Što više izranjaju svjedočanstva i dokumenti o ubijenim hercegovačkim franjevcima, to više shvaćamo da su svjesno ostajali na svojim mjestima unatoč izglednoj smrtnoj opasnosti. Drugi, pak, koji su odlučili otići, išli su sa svojim izbjeglim narodom da bi mu bili na usluzi do kraja. Nisu skidali habit ni onda kada su spoznali da zbog njega neminovno gube glavu. Kakvi divni tragovi mučeništva u njihovu životu i radu!

Uljudba u kojoj živimo, na žalost, ne poznaje ovakve stavove ili ovakav govor. Za nju je mučeništvo tragično i nepotrebno gubljenje života, a ne uzvišen primjer njegova istinskoga provođenja. To je zbog toga što današnja uljudba pokušava živjeti bez Boga. Osiromašila je svoj duh, osiromašila je svoj rječnik. Sve je usredotočila na samu sebe, a istodobno je tako krhka.

Dobro je razmišljati o ovim stvarima dok nazočimo svakodnevnom odlasku naših ljudi u inozemstvo. Ne ulazeći u pojedinačne razloge, primjećujemo da je to počesto u skladu s rečenim stavom današnje uljudbe. Zacrtao sam si takav i takav život, ovdje ga ne mogu naći i zbog toga odlazim u potragu za boljim. Što će biti od krajeva koji su me othranili i obdarili me identitetom, baš me briga. Tužno da tužnije ne može biti.

Umjesto dizanja ruku od svega, najbolje bi bilo prionuti obnovi, kako nas samih tako i okoliša oko nas. Poručuje nam to i slika na naslovnici. Jugokomunisti u ratnom skloništu u vrtu samo-

stana na Širokom Brijegu ubiše i zatim zapališe dvanaest, kao dvanaest apostola, hercegovačkih franjevaca. Trebao je to biti kraj, ali nije. Iz njihova pepela, iz smrti drugih hercegovačkih franjevaca, buknuo je novi život. Ljudi su prepoznali da je to onaj put koji treba slijediti pa njihova osobnost ne blijedi do dana današnjega.

Zahvaljujući našim mlađim povjesničarima, u posljednje se vrijeme sve više i više otkriva prava pozadina jugokomunističkog nasrtaja na hercegovačke franjevce te uopće na Crkvu i Božji puk. Nešto od svega toga donosimo i u ovome broju. Zanimljivo je čitati te retke. Zbog svega smo žrtvovali i prostor za prigodne fotografije. Naći će se mjesta za njih kada dostojno istražimo svoju prošlost.

Zaista nema nam druge nego obnoviti sve što nam je prošlost uništila. Vicepostulatura je krenula s obnavljanjem žrtvoslovnih mjesta hercegovačkih franjevaca. Počeli smo s ratnim skloništem. Još sve nije gotovo, ali se mogu nazrijeti obrisi. Želimo da ta mjesta krasi jednostavnost, dostojanstvo i izvornost. Kada jednoga dana Crkva pobijene franjevce službeno proglasi mučenicima, ako Bog da, onda ćemo im tu podizati prikladna mjesta za štovanje na kojima ćemo crpiti njihov nauk. A to je nauk vjere u Boga, vjere u čovjeka, vjere u samoga sebe.

Slijedimo i cijenimo predaje starih. Tako će nam uvijek biti

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Nagradni natječaj	34
Istraživanja	13	Utamničeni	37
Stratišta	25	Podsjetnik	44
Pobijeni	29	Povijesne okolnosti	53
Glas o znakovima	33	Razgovor	56